

HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS

ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
HELSINKI KOMITETI I MAKEDONYA
HELSINKI CUMHURİYETİ'NİN
HELSINKI TI-NDREPTULI-A
HELSINKI OMLUIDIREPUBLICA
HELSINSKO KOMITETI BASO
HELSINSKO KOMITETI ZA LJUDSKA
HELSINSKO KOMITETI ZA LJUDSKA
PER TEDRETTAT E HEBRIUT
I REPUBLIKES SE
MAKEDONISE E
INSAN HAKLARI KOMITESI
MAKEDONIA
REPUBLICA MAKEDONIA
REPUBLICA MAKEDONIA
KOMITET ZA LJUDSKA
PRAVA REPUBLIKE
MAKEDONIJE
PRAVA REPUBLIKE
MAKEDONIJE

Наум Наумовски Борче 83; 1000 Скопје, Р. Македонија; тел/факс: + 389 2 311 9073; +389 2 329 0469
Naum Naumovski Borche 83; 1000 Skopje; R. Macedonia; tel/fax: + 389 2 311 9073; +389 2 329 0469

ДВОМЕСЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ЧОВЕКОВИТЕ

ПРАВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

АПРИЛ-МАЈ 2015

СОДРЖИНА

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

- Протест 05.05.2015
- Прекумерна употреба на сила за време на протестот на 05.05.2015 година
- Ограничување на правото на мирен собир и јавен протест
- Средношколски Пленум
- Локален референдум „Го сакам ГТЦ“
- Неуставен избор на министерот за внатрешни работи

ЗАТВОРЕНИ ИНСТИТУЦИИ

- Македонија не го штити правото на живот и врши тортура врз мигранти и бегалци

ЕКОНОМСКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАВА

- Случај Тамара Димовска

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ И ГОВОР НА ОМРАЗА

КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА

Ј У Н И 2015

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

ПРОТЕСТ 05.05.2015

Хелсиншкиот комитет преку свои претставници беше присутен на граѓанскиот протест пред Владата на Република Македонија на кој граѓаните повторно го изразија својот револт за преземањето на одговорност за убиството на Мартин Нешковски. Протестот започна во 18 часот со спонтано собирање на граѓаните преку претходно договарање на социјалните мрежи. До 20:30 часот, протестот беше без поголеми инциденти и судири помеѓу граѓаните и полицијата. Првите посериозни судири со полицијата започнаа околу 22 часот. Тогаш, полицијата започна со истиснување на сите граѓани кои беа пред Владата.

Хелсиншкиот комитет забележа дека полицијата при истиснувањето на граѓаните употреби несразмерна и прекумерна сила. Полициските службеници не ја ограничија употребата на сила само на оние граѓани кои беа агресивни кон нив, туку неселективно ги удираа и газеа сите граѓани, од кои голем дел седеа мирно на земја со кренати раце. Потоа полицијата пристапи кон приведување на учесниците во протестот. При приведувањето, полицијата повторно примени неселективна, прекумерна и несразмерна сила. Приведувањето траеше и кога граѓаните повеќе не учествуваа во протестот и заминаваа кон своите домови. Ова го потврдува и фактот што во 23:30 часот, полициските службеници насилно влегоа во повеќе објекти, помеѓу кои и библиотеката „Браќа Миладиновци“ и повторно примени несразмерна и прекумерна сила кон сите млади кои беа присутни во библиотеката под изговор дека дел од нив наводно биле учесници во протестот.

Според информациите со кои располага Комитетот, во инцидентите беа уапсени повеќе од четириесет и две лица, од кои најголемиот дел беа задржани 24 часа во повеќе полициски станици во Скопје. Претставниците на Комитетот забележаа дека голем дел од приведените не беа дел од групата која се судираше со полицијата, а дел од нив воопшто не учествувале во протестот. На 15 лица им беше определен притвор, на 1 лице му беше определен куќен притвор, а 2 лице беа во бегство. Од притворените лица, 5 беа студенти, од кои 2 лица се претставници на Студентскиот пленум.

Лицата беа осомничени за учество во толпа што ќе спречи службено лице во вршење службено дејствие (член 384 став 1 од Кривичниот законик). Казната за ова кривично дело е од 3 месеци до 3 години, поради што се смета за полесно кривично дело, за кое во принцип не треба да биде определена мерката притвор, туку треба

⋮
да бидат искористени останатите алтернативни мерки кои стојат на располагање за обезбедување на присуство.

Комитетот смета дека ваквите одлуки влијаат на ограничување на правото на протест, особено поради фактот што како причина за притворот е наведено дека притворените можат да го повторат кривичното дело со оглед дека има нови најавени протести. Исто така, одлуките за притвор и за поведување на кривични постапки против студенти може да се сметаат и како предупредување за останатите граѓани кои сакаат да земат учество во протестите кои се одржуваат во овој период. За споредба, Комитетот имаше монитори на насилните протести против општина Центар, кои се одржаа во 2014 година, за кои против учесниците не беше покрената судска постапка, поради што сметаме дека постои селективна правда.

Хелсиншкиот комитет бара судиите кои одлучуваат за определување и продолжување на мерката притвор да го земат предвид фактот дека се работи за полесно кривично дело за кое не треба да се изрекува оваа мерка, како и фактот што во најголем дел се работи за млади лица кои претходно немаат сторено кривично дело.

Во периодот од 22 мај до 06 јуни беа одржани главни претреси за 3-те групи на демонстранти кои беа кривично гонети и освен двајца од обвинетите, сите останати ја признаа вината, поради што на најголем дел им беше определена условна казна затвор од 3 месеци која нема да се изврши доколку во рок од 1 година не го повторат делот. На еден од обвинетите кој ја призна вината му беше определена казна затвор во траење од 10 месеци, поради претходна осудуваност за исти кривични дела. Единствено двајца од демонстрантите не ја признаа вината и судот за едно од лицата определи казна затвор од 2 години и четири месеци, поради претходна осудуваност, а на второто лице му беше определена условна казна затвор во траење од седум месеци затвор која нема да се реализира ако во рок од две години не стори ново кривично дело.

Хелсиншкиот комитет ги набљудуваше судските постапки за обвинетите демонстранти за кои беше констатирано дека беа брзи и согласно одредбите на Законот за кривична постапка кои се однесуваат на скратената постапка. Сепак, остануваат забелешките на Комитетот кои се однесуваат на определувањето на мерката притвор.

ПРЕКУМЕРНА УПОТРЕБА НА СИЛА НА ПРОТЕСТОТ НА 05.05.2015

До Хелсиншкиот комитет со барања за правна помош се обратија дел од лицата кои беа уапсени и лишени од слобода 24 часа по протестот, но и лица врз кои беше

употребена прекумерна сила, а кои учествувале или пак не учествувале на протестот.

Најголемиот дел од лицата врз кои била употребена прекумерна сила од страна на полицијата се наоѓале на мала уличка веднаш до булеварот Климент Охридски, каде група од 30мина полицајци ги бркала граѓаните кои почнале да се кријат во влезови од згради. На оние лица кои не успеале да и избегаат на полицијата била употребена прекумерна сила, иако според изјавите на граѓаните тие не пружале никаков отпор ниту пак знаеле зошто полицијата ги брка.

Случај 1 - 2 лица (машко и женско) биле нападнати од страна на група од 6-мина полицајци со што се здобиле со физички повреди по целото тело, а едното лице и со физички повреди во делот на главата. Потоа биле однесени во полициска станица и задржани 24 часа.

Случај 2 - 2 лица (машко и женско) биле бркани од група од 4-ца полицајци, поради што се засолниле во подрумот на еден од влезовите на околните згради. Откако биле најдени од страна на полицијата со тегнење биле извадени од влезот, легнати на тротоар и физички нападнати. Потоа биле пуштени.

Случај 3 - 1 лице (машко), кое не бил учесник на протестот, било пресретнато од група на полициски службеници на булеварот Климент Охридски, бил легнат на тротоар и тепан од страна на полицијата, по што бил однесен во полициска станица и задржан 24 часа.

Случај 4 - 2 лица (машки) на бул. Партизански одреди, пред Соборниот Храм, додека биле со исправени раце како знак дека мирно протестираат, биле физички нападнати од група полицајци, приведени и задржани во полициска станица 24 часа.

Случај 5 - 1 лице, кое било присутно на протестот во својство на новинар, било пресретнато од двајца полициски службеници и физички нападнато со што се здобило со физички повреди во делот на десната нога и главата.

Најголемиот број лица кои дојдоа во Хелсиншкиот комитет да го пријават полициското насилство не сакаат да покренат постапки против пречекорувањата на полицијата и употребата на прекумерна физичка сила, поради недовербата во институциите. Сметаат дека нивните права нема да бидат заштитени и дека евентуалните постапки кои би ги покренале ќе им наштетат на нив или нивните семејства. Ваквите изјави ја потврдуваат констатацијата која Хелсиншкиот комитет ја дава во своите месечни и годишни извештаи во однос на недовербата на граѓаните во институциите, особено врз судството, поради нивната партизираност и неможноста да се спротивстават на влијанието од извршната власт.

⋮

ОГРАНИЧУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА МИРЕН СОБИР И ЈАВЕН ПРОТЕСТ

По одржаниот протест на 05.05.2015 година, протестите продолжија до 16.05.2015 година, секој ден во 18 часот, организирани од страна на граѓанското движење Протестирам.

На 06.05.2015 година, полицијата не им дозволи на демонстрантите да пристапат пред зградата на Владата на РМ. Поради тоа што на протестот на 05.05. имаше нарушување на јавниот ред и мир и дел од демонстрантите извршија кривични дела, можеме да констатираме дека беа исполнети условите од чл. 6 од Законот за јавните собири¹, кога Министерството за внатрешни работи може да го прекине одржувањето на јавен собир. Поради тоа што Полицијата го имаше блокирано целиот дел од бул. Илинден кој се наоѓа пред зградата на Владата, а не само потесната област околу објектот, групата граѓани се упати кон зградата на Собранието на РМ да го изрази својот револт таму. Пред Собранието, по официјалното завршување на протестот, имаше неколку изолирани инциденти на полесни судири помеѓу мала група на лица и полицијата. Но, остатокот од толпата веднаш се изолираше од нив, а друга група жени застапа во форма на жив сид помеѓу агресивните демнстранти и полицајците. На протестите од 07.05. до 16.05. немаше никакви понатамошни насилни судири помеѓу полицијата и демонстрантите. Но, практиката на МВР за недозволување на одржување на јавниот собир пред Владата на РМ продолжи до самиот крај на нивното одржување, до 16.05. Поради тоа, групата секој ден се собираще во близина на Владата, и се движеше кон различни државни институции, по што се упатуваше кон зградата на Собранието на РМ.

Но, понатамошното ограничување на правото на мирен собир и јавен протест во периодот 07-16.05.2015 година од страна на полицијата беше **неосновано**, а однесувањето на полицијата беше полно со контрадикторности и нелогичности. Прво, од 07.05. протестите воопшто не беа насилни, со што понатамошната примена на чл. 6 од Законот е неоснована, бидејќи предходниот протест не беше насочен кон нарушување на ЈРМ или вршење на кривични дела. Напротив, на 06.05. најголемиот дел од демонстрантите активно се вклучија во воспоставувањето на јавниот ред и мир откако малата група демонстранти влезе во полесни судири со полициските службеници. Второ, не можеше да се очекува и дека повторно ќе дојде до нарушување на безбедноста, поради фактот дека насилните демонстранти од 05.05. беа притворени на 5ти, 9ти и 13ти мај и фактички не претставуваа никаква закана по безбедноста на присутните граѓани и полициските службеници. Поради ова, Комитетот смета дека Полицијата го прекрши уставното право на граѓаните на мирен собир и јавен протест (чл. 21 од Уставот² на РМ), поради што постојат основи на сомневање дека раководните

¹ Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“ бр.55/1995; 19/2006 и 66/2007).

² Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 3/09).

полициски службеници го имаат исполнето законското битие на кривичното дело Спречување или смеќавање јавен собир (чл. 155, ст.2 КЗ³ на РМ). Комитетот ќе поднесе кривична пријава против полициските службеници кои раководеа со акциите на кои на демонстрантите им беше прекршено правото на јавен собир и мирен протест.

Исто така, локаците на кои беше ограничувано правото на граѓаните беа нелогични од полициско-тактички аспект. Во понатамошните протести, на граѓаните им беше дозволено да се собираат пред зградата на Собранието, додека пристапот им беше ограничен пред зградите на Владата, Министерството за внатрешни работи и Јавното обвинителство на РМ, како и пред резиденцијата на Премиерот на РМ, г-н Никола Груевски. Со ова, полицијата дејствуваше порепресивно кон граѓаните во однос на објектите кои им припаѓаат на институции на извршната власт и државни функционери, а помалку кон седиштето на законодавната власт. Доколку законата по безбедноста беше реална и постоечка, тогаш и двата типа институции требаше да добијат ист третман на заштита.

СРЕДНОШКОЛСКИ ПЛЕНУМ

Двомесечните протести, бојкот на наставата и поставувањето на камп наспроти Министерството за образование и наука од страна на на автономното движење Средношколски пленум започна под остри напади кон младите кои земаа активно учество во протестите и преговорите со министерството. Имено, Комитетот забележа обиди за прекин на бојкотот и преговорите преку различни методи на заплашување и етикетирање на младите во јавноста. И покрај бројноста и правната основа за прифаќање на понудените измени во реформите од страна на младите, сепак, Министерството за образование и наука одлучи да ги игнорира и молчи до прекилот на протестите.

Комитетот изнесе забелешки и за преговорите кои се водеа помеѓу претставниците на Средношколскиот пленум со Министерот и заменикот-министер за образование и Абдулраким Адеми, Спиро Ристовски и Вице-премиерот Владимир Пешевски. Обидите за дискредитација на барањата на младите како и нивната личност и достоинство не беа земени предвид. Одвоените 20 минути простор за зборување за состанок во времетраење од 1 час и 15 минути укажува на непознавањето и непочитувањето на одредбите од Конвенцијата за правата на детето, која во член 12 предвидува дека детето кое е способно да формира свое сопствено мислење му обезбедува право на слободно изразување на тоа мислење за сите права кои го тангираат, посветувајќи му должно внимание. Воедно, Комитетот ги разгледа правните основи на младите и во целост ги поддржува барањата за укинување на екстерното тестирање како модел.

³ Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014 и 199/2014)

.....

Комитет потсетува дека државите имаат позитивна обврска да го штитат ова право на децата и да ги едуцираат државните, јавните и полициските службеници за правото на децата да протестираат, со цел полесно практикување на ова право. Позитивната обврска на државата за посебна заштита на децата кои учествуваат во протести се согледува и низ праксата на Европскиот суд за човекови права. Во случајот *Castle and Others v Great Britain* Европскиот суд за човекови права го утврдува правото на децата да учествуваат во протести, потенцирајќи дека треба да се сметаат за ранлива група и затоа државата треба да им обезбеди посебна заштита, особено од страна на полициските службеници, при практикување на ова право.

Дополнително, игнорирањето од страна на Министерството за образование и наука на протестите на средношколците и нивните барања претставува директно кршење на Конвенцијата за правата на детето, која во член 12 предвидува дека секоја држава на детето кое е способно да формира свое сопствено мислење му обезбедува право на слободно изразување на тоа мислење за сите права кои го тангираат, посветувајќи му должно внимание. За таа цел, на детето посебно му се дава можност да биде сослушано во сите постапки кои се однесуваат на него, било непосредно или посредно. Во оваа насока реагира и Комитетот за правата на детето при Обединетите нации, кој во завршните согледувања за Република Македонија за спроведувањето на Конвенцијата за правата на детето, препорачува во целост да се почитува овој член на начин што децата ќе бидат слушнати во семејството и училиштата, но и во општеството во целост.

ЛОКАЛЕН РЕФЕРЕНДУМ „ГО САКАМ ГТЦ“

На 26.04.2015 година граѓанската иницијатива за спас на архитектонскиот изглед на Градскиот Трговски Центар и Општина Центар го спроведоа првиот локален референдум и овозможија на граѓаните на општината да земат директно учество во носењето на одлуки од интерес на јавноста. Хелсиншкиот комитет го набљудуваше избирачкиот процес преку набљудување на избирачките места и отворена канцеларија за пријавување на повреди на избирачкото право на граѓаните. Од поднесените пријави може да се заклучи дека воглавно гласањето се одвиваше непречено и во демократска атмосфера со помали инциденти најчесто поврзани со идентификување на полициските службеници во цивилна облека. Исто така беа забележани проблеми со избирачките списоци и дел од граѓаните се пожалија дека јавната администрација требала подобро да се подготви за спроведување на референдумот.

Исто така, Комитот посочува на поголемите повреди и обиди за влијаење врз мислењето на граѓаните за време на спроведувањето на јавната кампања „Го сакам ГТЦ“ која имаше за цел да ги информира граѓаните за локалниот референдум. Попречувањето на кампањата се состоеше од уништување на пропагандниот материјал и организирање на контра-кампања за откажување на референдумот од непознати лица кои беа во посета на граѓаните и регистрирани со видео-запис.

Комитетот потсетува дека учеството на граѓаните преку форми на директна демократија ја подобрува интеракцијата и комуникацијата со избраните претставници на локално ниво. Исто така овозможува поголема соработка и ефикасност во надминување на несогласувањата и проблемите на граѓаните кои не секогаш зависат од парламентарни или локални избори.

Резултатите од локалниот референдум, кој иако не успеа да го обезбеди потребниот цензус или 50% излезност на граѓаните со право на глас во Општина Центар, сепак ја покажа волјата на граѓаните во насока на зачувување на изгледот на ГТЦ. Од 40.7% излезност на граѓаните, само 3,6% гласале „ЗА“ промена на архитектонското решение. Локалниот референдум според подносителите и поддржувачите на иницијативата е успешен доколку волјата на граѓаните биде земена предвид како и податокот дека за последните претседателски избори цензусот мораше да биде намален за истите да можат да се спроведат. Имајќи ги предвид овие појави се препорачува прочистување на избирачките списоци и разгледување на можноста за измени во Законот за референдум и други непосредни облици на учество на граѓаните.

НЕУСТАВЕН ИЗБОР НА МИНИСТЕРОТ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ

На 12 мај 2015, претседателот на Владата на РМ, до Собранието на РМ достави допис во кој извести за оставките на министрите за внатрешни работи и транспорт и врски. Во дописот беше содржан и предлог за избор на нов министер за внатрешни работи, а лицето предложено за функцијата беше г. Митко Чавков, поранешен директор на Бирото за јавна безбедност при МВР. Видно од кратката биографија на г. Чавков, тој од периодот април 2012 година до мај 2013 година работел на работното место „началник на централните полициски служби во Бирото за јавна безбедност при МВР“.

Согласно Член 97 од Уставот на РМ, со органите на државната управа во областа на одбраната и полицијата раководат цивилни лица кои непосредно пред изборот на тие функции биле цивили најмалку три години. Орган на државната управа во областа на полицијата е МВР, а раководното лице е министерот за внатрешни работи. Според тоа, за да биде избран за министер, г. Чавков морал да биде цивилно лице најрано од април 2012 година. Имајќи предвид дека сè до мај 2013 година тој бил полициски началник, произлегува дека г. Чавков не го исполнува условот предвиден во Член 97 од Уставот на РМ.

Комитетот потсетува дека во 2004 година, пред Уставниот суд на РМ, го оспори изборот на г. Силјан Аврамовски како министер за внатрешни работи. Причината за оспорувањето беше работниот ангажман на г. Аврамовски најпрвин како помошник директор, а подоцна (во рокот од 3 години пред назначувањето) и директор на Управата за безбедност и контраразузнавање. За жал, со Решение У.Бр. 127/2004, Уставниот суд се прогласи за ненадлежен да одлучува по ова прашање посочувајќи дека е право на Собранието да ги избира министрите во Владата и дека одлуката за избор по својот карактер и содржина претставува поединечен акт, со

кој не се уредуваат односи помеѓу неопределен број на субјекти на општ начин и истиот не е пропис.

Хелсиншкиот комитет смета дека прифаќање на предлогот на премиерот од страна на мнозинството пратеници претставуваше јасно, свесно и недвосмислено прекршување на Уставот на РМ. Комитетот укажува дека споменатото решение на Уставниот суд не смееше да се користи како оправдување за неуставен избор на идниот министер за внатрешни работи. Поради сето наведено избор на г. Чавков ќе го оспориме пред Уставниот суд.

ЗАТВОРЕНИ ИНСТИТУЦИИ

МАКЕДОНИЈА НЕ ГО ШТИТИ ПРАВОТО НА ЖИВОТ И ВРШИ ТОРТУРА ВРЗ МИГРАНТИ И БЕГАЛЦИ

На 24 април 2015 година, во близина на Велес воз усмрти 14 мигранти-бегалци од кои најмалку двајца беа малолетни лица. На 23 мај, на шините покрај Демир Капија беше усмртен уште еден малолетник. Во последните 10 месеци усмртени беа најмалку 28 странци, вклучително бебиња, деца и жени кои ги напуштаат матичните држави од Западна Азија и Централна Африка и транзитираат преку територијата на Република Македонија. При откривање на овие лица од страна на полициски службеници тие или се депортираат во Република Грција или се притвораат во Прифатниот центар за странци во населбата Гази Баба каде во крајно нечовечки услови поминуваат по неколку месеци.

Во Член 29 од Уставот на Република Македонија е утврдено дека странците уживаат слободи и права гарантирани со Уставот, под услови утврдени со закон и меѓународни договори. Република Македонија, како потписник на Европската конвенција за човекови права, покрај тоа што има обврска да се воздржи од одземање на животот, мора да преземе и соодветни чекори преку кои ќе ги заштити животите на лицата кои се наоѓаат на нејзината територија. Ова особено се однесува на ситуации во кои државата е запознаена дека постојат ризици кои можат да доведат до губење на човечки животи. Истата обврска се однесува и на превенцијата и заштитата од тортура на сите лица кои се лишени од слобода.

За жал, и покрај тоа што Министерството за внатрешни работи е запознаено со опасностите и ризиците на кои се подложни мигрантите и бегалците, државата презема многу малку соодветни мерки да ги заштити нивните најосновни човекови права. Пругите се необезбедени, не постои никаква сигнализација или знаци што би укажале на опасност за движење на луѓе, а на мигрантите и бегалците не им се обезбедува ниту најосновната хуманитарна помош. Единствениот Прифатен центар во Гази Баба е пренатрупан и во распаѓање, нема соодветна здравствена заштита, а не се обезбедува ниту правна помош. Мигрантите и бегалците живеат во неизвесност за нивната иднина, а Прифатниот центар е целосно затворен за здруженијата на граѓани и медиумите.

Во текот на месец мај, Министерството внатрешни работи го објави Нацртот на Закон за изменување и дополнување на Законот за азил и привремена заштита. Предложеното решение би им овозможило на мигрантите пред полициски службеник да искажат намера за поднесување на барање за признавање на право на азил. Потоа ќе имаат можност во рок од 72 часа таквото барање да го поднесат. Во периодот од искажувањето на намерата до поднесување на барањето тие нема да се сметаат за нелегални мигранти што ќе им овозможи привремено слободно движење и легално користење средствата за јавен превоз. Се очекува ваквото решение да го намали бројот на криумчари. Иако се работи за генерално добар предлог кој веќе функционира во Република Србија, мора да се нагласи дека измената на Законот сама по себе нема да значи итна примена на решението. Во нацртот е предвидено дека министерот за внатрешни работи најпрвин ќе треба да донесе правилник преку кој решението ќе се операционализира. И покрај тоа што Нацрт-законот е подготвен, тој сè уште не е во собраниска процедура.

Хелсиншкиот комитет ја повикува Владата на РМ итно да го усвои Нацрт-законот и веднаш да го испрати до Собранието на РМ кое треба да го усвои во скратена постапка, а притоа да го скрати рокот за изготвување на правилникот на најмногу 30 дена од стапувањето во сила на законот.

ЕКОНОМСКИ И СОЦИЈАЛНИ ПРАВА

ЈАВНОТО ОБВИНТЕЛСТВО НЕ РАБОТИ СОВЕСНО ВО СЛУЧАЈОТ НА ТАМАРА ДИМОВСКА

До Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија, беше поднесена претставка од страна на лицето Жаклина Димовска, затоа што не можела да ги оствари своите права пропишани во Законот за здравствено осигурување. Имено, Жаклина Димовска, како осигурено лице поднела барање за упатување на лекување во странство, за нејзиното малолетно дете Тамара Димовска, во прилог со целокупната медицинска документација, по што бил оформен предмет, по што Фондот за здравствено осигурување истото со решение го одбил како неосновано.

Иако првостепениот орган, од денот на поднесувањето на барањето, па се до денот на одлучувањето по истото, преку своите стручни служби се обратил до неколку специјализирани медицински установи како во Републиката така и надвор од неа, а со цел да прибави понуди за лекување. Сите медицински установи во Република Македонија се оградиле од случајот, затоа што не ја поседувале потребната техничка и медицинска опрема за извршување на потребната хирушка интервенција. И покрај овие конзилијарни мислења од компетентни доктори што работат во овие медицински установи првостепениот орган стигнал до заклучок дека сепак не се исцрпени сите можности за болничко лекување во Република Македонија, односно предложената интервенција има можност да се изврши на една од Клиниките во Скопје.

Хелсиншкиот комитет од Конзилијарното мислење на тимот од лекари дадено во предлогот за упатување на лекување во странство како и од итноста на самата интервенција изведе заклучок дека првостепениот орган не го почитувал и не го применил членот 30 став 1 од Законот за здравствено осигурување, односно осигуреното лице може да користи болничко лекување во странство со одобрение на Фондот, ако е во прашање заболување кое не може да се лекува во Републиката, а во земјата во која осигуреникот се упатува постои можност за успешно лекување на тоа заболување, и со тоа се прекршени правата на осигуреното лице.

Поради огромниот пропуст и незаконитото постапување на надлежните институции овој случај заврши со трагичен епилог, односно малолетното осигурено лице, Тамара Димовска почина на 09.02.2015 година. Хелсиншкиот комитет за човекови права изготви и поднесе кривични пријави против одговорните, а поради сомневање за сторување на кривични дела од членовите 353 став 1 и 2 од КЗ на Република Македонија, односно злоупотреба на службена должност и членот 353-в став 1 и 2 од КЗ на Република Македонија, односно несовесно работење во службата.

Кривичната пријава до Основното јавно обвинителство беше поднесена на ден 19.02.2015 година и до ден денес, Комитетот нема добиено никаков одговор од ОЈО, иако се изминати скоро четири месеци. Ваквото непостапување од страна на ОЈО Скопје е спротивно на член 275 од Законот за кривичната постапка, со кој член се пропишува дека ако јавниот обвинител во рок од 3 месеци од денот на приемот на кривичната пријава не одлучи по пријавата, должен е веднаш да го извести подносителот на кривичната пријава и повисокиот јавен обвинител.

Поради горенаведеното Хелсиншкиот комитет и Жаклина Димовска поднесоа барање до Вишото Јавно Обвинителство Скопје, со кое бараат од ВЈО Скопје да спроведе надзор над работата на ОЈО Скопје и постапувањето по наведениот конкретен предмет за да се утврди кои се причините за одолговлекувањето на постапката, како и доколку ВЈО Скопје смета дека се исполнети условите од член 26. ст.3 од Законот за јавното обвинителство, да го преземе кривичното гонење во овој случај, а согласно член 26 ст.1 од истиот закон.

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ И ГОВОР НА ОМРАЗА

Комитетот изразува загриженост за зголемувањето на притисоците врз критичката јавност и активистите во државата во услови на политичка криза. Во изминатите два месеци забележуваме заострување на јавниот говор и отворени закани упатени до критичните медиуми, новинари и активисти. Имено, Комитетот реагираше до јавноста за случаите поврзани со заканите по животот упатени до новинарот Борјан Јовановски и физичките напади врз активистите Славчо Димитров, Бранко Тричкоски и Никола Наумовски. Покрај овие инциденти, забележан е изразен говор на омраза на социјалните мрежи и фан-страница на Миленко Неделковски како и интернет базираните медиуми, инфомакс и доказ.мк. Имајќи ги предвид инцидентите сторени од омраза против членови на опозициските партии,

Комитетот повикува на поголема смиреност и култура во изразувањето со цел вербалното да не премине во физичко насилство и предизвика поголеми општествени последици.

Македонската Радио Телевизија (МРТ) изнесе официјален и нелогичен став во врска со игнорирањето на аудио-материјалите објавени од страна на опозициските партии во коалиција. Имено, раководството на МРТ завзема став дека ги почитува наводните препораки на Јавното обвинителство да не се објавуваат материјали поврзани со истрага која е во тек. Наспроти оваа одлука, МРТ2 како втор канал на националниот сервис кој пренесува програма на јазиците на етничките заедници во Република Македонија сепак ги посетува конференциите за јавност каде што се презентираат овие материјали и ја пренесува нивната содржина. Оттука јасно се гледа врска помеѓу избраното раководство во МРТ кое ги застапува интересите на извршната власт и ги пренесува само реакциите на владејачките партии во врска со изнесените критики за управувањето со државата.

Комитетот потсетува дека јавниот радиодифузен сервис треба да ги информира граѓаните за целокупната социо-политичка криза и проблеми со кои се соочуваат граѓаните, а со тоа и да застане во заштита на уставно загарантираното правото на јавно информирање. Јавниот сервис е давател на информации и услуги за кои граѓаните месечно издвојуваат парични средства независно од извршната власт. Комитетот очекува МРТ да ги почитува Уставот и Статутот на јавниот сервис и обезбеди непристрасен и плуралистички простор за проток на информациите и ограничи услугите кои ги дава на извршната власт за задржување на едноумието.

КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА

Во текот на месеците април и мај Хелсиншкиот комитет регистрираше 9 инциденти сторени од омраза. Четири инцидента беа поврзани со напади и грабежи на сириски и авганистански мигранти долж Коридорот X, кај Гевгелија, Скопје и Куманово. Во еден од инцидентите беше употребено огнено оружје – пиштол, а во друг ладно оружје – нож. И во двата инцидента на нападатите им беше нанесена тешка полесна повреда. Три инцидента се однесуваат на криминал од омраза сторен на основа на политичка припадност или уверување. Во двата инцидента што се случија во Битола беа запалени две возила на активисти на политичката партија СДСМ, додека третиот инцидент се случи во Скопје каде беше физички нападат беше претседателот на УМС на ВМРО-ДПМНЕ-Центар. Еден инцидент (групна тепачка) се случи за време на спортски натпревар во стадионот во Чаир за време на натпреварот помеѓу младинските фудбалски клубови на Вардар и Шкупи. Навивачите на ФК Шкупи физички нападнале четворица од играчите на Вардар. Последниот инцидент се случи за време на прослава на матурска вечер во Хотелот Континентал во Скопје. Наводната причина за физичкиот напад на една врз друга група било истакнување на македонско знаме од страна на втората група во холот на хотелот. Повеќе детали за секој инцидент одделно може да се прочитаат преку

порталот www.zlostorstvaodomraza.mk ажуриран од страна на Хелсиншкиот
комитет.